

DE HUISKAT

DOOR

Dr. PAUL HARTING.

Eerste gedeelte.

Het is niet gemakkelijk met juistheid te zeggen van welke katsoort onze huiskat afstamt¹. Verwonderen kan ons dit niet. Dieren toch die, door den mensch getemd, onder zijn invloed staan en door hem verzorgd worden, veranderen niet alleen van aard en levenswijze, maar ook hun vorm en bouw, het geheele organisme, ondergaan in den loop des tijds allerlei wijzigingen, waardoor langzamerhand rassen of variëteiten ontstaan en het dikwijls ondoenlijk wordt de stamouders weder te vinden.

Op het voetspoor van RÜPPEL meenen vele zoologen den stamvader onzer huiskat te moeten zoeken in de wilde, in Nubie voorkomende, *Felis maniculata*. Anderen zijn van oordeel dat de huiskatten in verschillende wereldstreken niet allen tot dezelfde soort behooren, en bepaaldelijk BLASIUS wijst in zijn *Naturgeschichte der Säugethiere Deutschlands* op de mogelijkheid, dat de bekende Angorakatten afstammen van de Step-

---

¹ Die literatuur over de kat is niet zoo uitgebreid als die over den hond. Toch hebben verscheidene schrijvers meer of minder uitvoerig over dit dier gehandeld, b. v. in Engeland: ROSS in zijn "*The book of cats*", en in Frankrijk, in "*Le Chat*", MONCRIF en CHÂMPFLEURY in een werk dat denzelfden titel voert. Van groote belezenheid getuigt MICHEL'S "*Buch der Katzen*", en met veel zaakkennis is over katten onlangs geschreven door MARTIN, wiens "*Leben der Hauskatze*" ons vele bouwstoffen voor dit opstel heeft geleverd.

penkat, *Felis Manul* Pall., waartegen zich laat aanvoeren, dat ook deze wellicht slechts een variëteit is. Hier en daar leven in M. Europa wilde katten, die wellicht slechts verwilderde zijn, want met de tamme huiskat brengen zij bastaarden voort. In den bouw der tanden en van den schedel en vooral in de welving der wandbeenderen wijkt de wilde kat eenigszins af van onze tamme katten. Dat deze wilde kat de stamvader is der huiskat, zooals sommigen meenen, komt ons niet waarschijnlijk voor.

Slechts enkele dieren hebben een zoo verre geographische verspreiding als de kat. Zij is de nuttige vriendin van den mensch en volgt hem overal, behalve in de onherbergzame streken waar de korte zomer en het koude klimaat den graanbouw onmogelijk maken. Daar kan de hond nog leven, hoe kommervol ook; de kat echter vermag aan strenge koude en droge lucht geen weerstand te bieden, en de proefnemingen om op hooge bergen katten in het leven te houden zijn dan ook alle mislukt; op de Cordillera's sterven zij reeds op een hoogte van 12000 voet, terwijl andere zoogdieren op veel grootere hoogten kunnen leven. Zoo troffen de gebroeders SCHLAGINTWEIT b.v. den Yack (*Bos grunniens* L.) nog aan op hoogten van 18900 E. voeten (5765 meters), eenmaal zelfs op 19300 voeten (5887 meters).

De Spanjaarden hebben niet alleen het paard maar ook de kat ingevoerd in Z. Amerika. Verschillende reizigers hebben beweerd dat dit dier vooral in Brazilië en Paraguay degenereerde, eene bewering, die door anderen evenwel wordt tegengesproken en wel vooral door HENSEL, die door eigen aanschouwing met de dierenwereld van Brazilië kennis maakte.

Wanneer is men in Noord- en Midden-Europa begonnen de kat als huisdier te houden? Met zekerheid is deze vraag niet te beantwoorden. In de eerste perioden der middeleeuwen waren katten in ons werelddeel betrekkelijk zeldzame dieren. Als verdelgers van muizen en zwarte ratten deden toen vooral wezels dienst. Wie een kat doodde was verplicht den eigenaar een hoeveelheden tarwe te geven groot genoeg om het dier geheel en al te bedekken. Nog in de 10de eeuw golden katten een betrekkelijk hoogen prijs. Een jonge, onervaren poes had toen ter tijd in Wales een waarde van twee pence en voor een goede muizenvangster betaalde men gaarne het dubbele. De hoogere waarde van het geld in die dagen in aanmerking genomen, was dit inderdaad een betrekkelijk aanzienlijke som. In vroegere tijden mochten in de nonnenkloosters geen dieren worden gehouden. Slechts ten opzichte van de huiskat maakte de kerk eene uitzondering.

In ons vaderland en in Duitschland geven de meeste menschen de voorkeur aan honden boven katten. De goede eigenschappen van beide diersoorten worden gewaardeerd, doch die van den hond hooger geschat dan die van de kat. Wellicht vindt het germaansche ras in het karakter van het eerstgenoemde dier het een en ander terug, dat aan zijn eigan aard en aanleg herinnert. Hoe dit zij, in Z. Europa wordt de hond veel minder dan ten onzent op prijs gesteld. Ten opzichte van die verschillende waardeering schrijft ERNST FRIEDEL, in den *Zoölogischen Garten* van het jaar 1874, het volgende: "Het geliefkoosde dier der Florentijnen is de kat. De meening van GEORG VON MARTENS over de oorzaak van die voorkeur steunt op goede gronden. Hij wijst er n.l. op hoe eigenschappen als zindelijkheid, matigheid, betamelijkheid, onafhankelijkheidszin, die de kat kenmerken, noodzakelijkerwijze den Italiaan meer moeten bevallen dan de ruwe zeden die den hond niet minder eigen zijn dan trouw en volgzaamheid. Juist om het bezit dier eigenschappen zal daarentegen de hond hoog geschat worden door het germaansche ras, hetwelk in zijn legenden en sagen aan dit dier steeds een edele rol toekent, terwijl de kat als gezellin der heksen wordt geteekend. Ik herinner mij nog zeer goed uit mijn soldatentijd hoe de kameraden, als wij 's avonds laat naar onze woningen gingen, nooit nalieten katten te plagen, te mishandelen of de honden op haar aan te hitsen, en hun voorbeeld werd in geheel Berlijn gevolgd. De kat was een ellendig, verworpen dier, hetwelk als muizen en ratten zoo snel mogelijk verdelgd moest worden. Zoo dacht men toen ter tijd niet alleen in de hoofdstad, maar ook in de overige noord-duitsche steden. Het natuurlijk gevolg van die niet te verdedigen plagerijen was, dat de goede eigenschappen der schuw geworden dieren hoe langs hoe meer op den achtergrond traden, terwijl daarentegen in Italië, Frankrijk, Engeland en in een deel van Zuid-Duitschland de kat het meest geliefde huisdier is geworden. In die landen kent men ook het spreekwoord niet: "zij leven als hond en kat." Beide dieren verdragen elkander; zij bestrijden elkander nimmer. In Noord-Duitschland en bepaaldelijk in Berlijn is de kat vogelvrij verklaard. Vertoont zij zich op straat, dan stelt zij zich oogenblikkelijk aan het gevaar bloot, door den een of anderen hond gejaagd en gebeten te worden. Sommige Berlijners hebben hunne honden geleerd, zelfs groote katers met een enkelen beet te dooden en dergelijke doggen worden zeer duur betaald. Nimmer zal de voorbijganger de partij der zwakkere kiezen. In Italië

zou bij een gevecht tusschen een hond en een kat het publick ongetwijfeld de laatste bijstaan."

De hoogleeraar SCHLEGEL maakt in een werk dat een krachtigen stoot heeft gegeven tot de beoefening der zoölogie in ons vaderland, (*De Dieren van Nederland. Zoogdieren*, bl. 110) de juiste opmerking, dat de oude Grieken en Romeinen zoo weinig van de kat verhalen, dat het schijnt als ware dit dier bij hen minder algemeen verbreid geweest dan dit bij ons het geval is. Volgens hem heet de huiskat bij ARISTOTELES *Ailuros* en bij PLINIUS *Felis*, terwijl PALLADIUS haar *Catus* noemt, waar ons woord kat van afstamt. De laatste schrijver teekent aan, dat zij gehouden werd tot het vangen van mollen ¹.

In hooge achting stond dit dier bij de oude Egyptenaren. Men vindt afbeeldingen van de huiskat op hunne monumenten en hare gebalsemde lichamen in hunne graven. De uitvoerigste mededeelingen over de vereering, waarvan de kat het voorwerp was, geeft de schilder GUSTAAF MICHEL in zijn "*Katzenbuch*". De kattengodin Pascht werd dikwerf afgebeeld met een menschelijk gelaat. Men heeft gemeend dit te kunnen verklaren door de gelijkheid die er zoude bestaan tusschen de kat en de maan. PLUTARCHUS verhaalt dat zij de maan voorstelt wegens de bontheid van haar vel, doordat zij des nachts gaarne rondzwerft, en door haar vruchtbaarheid; want eerst werpt zij één jong, dan twee, drie, vier, vijf en zeven jongen, in het geheel achtentwintig, welk cijfer overeenkomt met dat der dagen in een maanmaand. De pupil der kat zou, volgens hem, bij volle maan groot worden en daarentegen bij afnemende maan verkleinen. Uit andere bronnen blijkt evenwel dat de godin Pascht, die vooral te Bubastis, aan de monden van den Nijl, werd aangebeden, dikwijls met den kop van een kat werd afgebeeld. Van alle kanten stroomde de menigte samen om de feesten bij te wonen, die ter eere dezer godin jaarlijks te Bubastis gevierd werden.

De bewoners van Oud-Egypte stelden het leven eener kat op hoogen prijs dan dat van een mensch. Volgens DIODORUS werd hij, die, opzettelijk of ten gevolge van een ongeluk, een dezer dieren doodde, op de gruwelijkste wijze gefolterd en ter dood gebracht. Hij voegt er bij, dat vele ouders de gewoonte hadden het hoofd hunner kinderen geheel kaal te scheren, en zooveel zilver als het afgeschoren hoofd-

¹ Zie hier echter het Bijblad van dit *Album*, Jaarg. 1871, bladz. 63.   REd.

haar woog als schatting te betalen aan de mannen, die met de verpleging der heilige dieren belast waren. Ten hunnen behoefte werden badstoven gebouwd; met de kostbaarste zalven werden zij ingewreven, met de uitgezochteste spijzen gevoederd.

Wanneer een kat — het is de vader der geschiedenis, die deze bijzonderheden voor ons heeft opgeteekend — haren natuurlijken dood stierf, scheerden de bewoners van het huis in groote droefheid zich de wenkbrauwen af en trokken zij rouwkleederen aan. De afgestorvene werd in een der fraaiste huizen gebracht, dáár met kostbare stoffen gebalsemd en vervolgens naar Bubastis gevoerd, waar de plechtige begrafenis plaats vond.

HERODOTUS verhaalt ook dat, als de kat jongen heeft geworpen, zij weigert zich verder met den vader harer kinderen af te geven en de kater zich dan wreekt door de jongen dood te bijten, wat tengevolge heeft dat de goede verhouding tusschen hen wordt hersteld, want de kat is volgens hem er zeer op gesteld jongen voort te brengen. Het komt ons niet onwaarschijnlijk voor dat HERODOTUS in dezen de juiste oorzaak heeft opgegeven.

Velen onzer lezers zullen zich wellicht uit hunne schooljaren herinneren hoe CAMBYSES Pelusium innam, niet door geweld van wapenen, doch door een geniale krijgslust. Hij beval nl. aan zijne soldaten, in stede van het schild, een kat op den arm te dragen en liet daarenboven zijn leger door een groot aantal dezer dieren voorafgaan. Het gevolg van dezen maatregel was zooals CAMBYSES het zich had voorgesteld. De bezetting, voor het grootste gedeelte uit Egyptenaren bestaande, gaf de stad over zonder voor haar behoud het zwaard te trekken. De vrees voor den toorn der godin Pascht was grooter dan de angst voor de woede en wreedheid van den vreemden vorst.

De Egyptenaren waren niet de eenige volken, die aan de kat goddelijke eer bewezen. Ook van de Germanen weet men dit met zekerheid. Wat aanleiding heeft gegeven tot die buitensporige eerbetooning is ons niet duidelijk geworden, en evenmin weten wij of er eenig verband bestaat, met betrekking tot deze aanbidding, tusschen het bijgeloof van onze voorvaderen en dat van het oude Egypte. Dat nog tijdens de middeleeuwen de kat werd beschouwd als een dier van goddelijken oorsprong, blijkt uit het verhaal dat MICHEL geeft in zijn boven aangehaald werk. Bij gelegenheid van een zeker kerkelijk feest werd te Aix in Provence de schoonste kater dien men vinden kon in

een kostbare kist geplaatst en als een voorwerp van aanbidding voor de geloovigen ten toon gesteld. Het dier was gekleed als een zuigeling; de vrome schare bestrooide het met bloemen; wierookdampen vervulden de lucht. Doch vreemd genoeg — deze eerbewijzen duurden slechts een enkelen dag, en eenige weken later ondervonden ook de katten het bewijs dat de volksgunst onbestendig is. In dezelfde stad, en ook elders namelijk, werden op het feest van den heiligen JOHANNES een groot aantal katten opgevangen, in een korf geworpen en vervolgens door den bisschop en de hem begeleidende priesters verbrand. Na de plechtigheid trok de processie, door een groote menigte volks vergezeld, psalmen zingend door de straten der stad. De bekende DE RONTENELLE, die driehonderd jaren later leefde, vertelde dat men hem had grootgebracht in het vast geloof, dat op den avond voor het feest van ST. JOHANNES geen enkele kat in de stad bleef, daar allen deel moesten nemen aan den zoogenaamden heksensabbat. Nog voor weinige jaren vond te Metz de verbranding van eenige katten door de stedelijke regeering plaats op een bepaalden dag. Tot in het jaar 1818 heerschte te Yperen de gewoonte om op een zekeren dag katten van den hoogsten toren naar beneden te werpen. En nog heden ten dage behoort hier het zoogenaamde katknuppelen tot de geliefkoosde volksvermaken.

De Hindoes kunnen zich van onze verhouding tegenover de dieren geen begrip maken. Reeds sinds onheugelijke tijden zijn zij door hunne godsdienst verplicht de dieren met liefde en zachtmoedigheid te behandelen. Zij worden daardoor zelve dikwijls het slachtoffer van tijgers, krokodillen, slangen en dergelijken, doch beschouwen dit als een onvermijdelijk iets, waartoe zij te voren bestemd zijn, en het komt niet in hen op, door het schadelijk gedierte uit te roeien, hun kans op levensbehoud te vermeerderen. Op tal van verschillende plaatsen in Indië vindt men hospitalen, waar dieren, die kreupel of zwak zijn, in kalme rust hun laatste dagen kunnen doorbrengen.

Dergelijke verplegingsgestichten voor dieren en bepaaldelijk voor katten, vindt men ook elders, bijv. te Caïro en te Konstantinopel. Te Florence bestaat reeds sedert eenige eeuwen een asyl voor katten, hetwelk onder toezicht staat van de monniken, die het klooster bewonen in de nabijheid van de kerk San Lorenzo. In den staat Pennsylvanië in Amerika bestaat sinds lange jaren een hospitaal voor katten. De eigenares, dochter van een rijken landman, heeft zich van haren echtgenoot, die zich met hare hartstochtelijke liefde voor deze dieren niet konde ver-

eenigen, laten scheiden en wijdt nu reeds sedert meer dan dertig jaren haar leven aan de verzorging van zestig of zeventig katten. Haar geheel inkomen wordt opgeofferd aan de verpleging harer lievelingen, en bij testamentaire beschikking heeft zij bepaald dat haar vermogen na haar dood moet worden aangewend tot het stichten van een asyl ten behoeve van oude, zieke of verwaarloosde katten. Dergelijke stichtingen zijn in Noord-Amerika en Engeland geene zeldzaamheden. Een soortgelijke inrichting, doch meer bepaaldelijk voor honden, is voor twee jaren te 's Gravenhage tot stand gekomen.

Wij eerbiedigen het gevoel, dat den mensch noopt zich den toestand van een arm, verlaten dier aan te trekken. Ook wij rangschikken ons onder de warme dierenvrienden en trachten in beperkten kring voor de zaak der dierenbescherming te doen wat wij vermogen; doch men drijve die zaak niet te ver. Wij wenschen niet in Nederland een hospitaal voor katten te zien verrijzen; de strijd om het bestaan voor den mensch heeft meerder recht op onze sympathie, en dien strijd zoo licht, zoo dragelijk mogelijk te maken is voor ons een hoogere plicht dan, door offering van tijd, geld en moeite het leven te verlengen van rondzwervende honden of katten. Wie zulk een dier aantreft, zal, naar onze meening, verstandig en tevens goed handelen door het of zelf tot zich te nemen en te verzorgen of die zorg aan een ander op te dragen. Is zoowel het een als het ander niet doenlijk, dan doode men het aan zich zelve overgelaten dier zoo snel en op zoo weinig pijnlijke wijze als men dit vermag. Cyaankalium of chloroform zijn daarvoor de beste middelen.

In sommige groote steden trachten medelijdende menschen voor de voeding der katten te zorgen, zonder dat daarmede hare opname gepaard gaat in een asyl. Bepaaldelijk geschiedt dit te Genève, waar de katten zoo talrijk zijn als de honden in Konstantinopel en voorts in Rome en in Londen. In laatstgenoemde stad worden wekelijks tweemaal honderd duizend ponden vleesch aan honden maar vooral aan katten verstrekt. Men rekent dat dit een wekelijksche uitgave vordert van twee duizend pond sterling. De heer MAGHEW schat het aantal handelaars in vleesch voor honden en katten te Londen op duizend en veronderstelt dat de hoofdstad van Engeland minstens driemaal honderd duizend katten onderhoudt.

Uit dit groote aantal blijkt reeds, dat deze dieren bij de Londenaars in hooge gunst staan. Het kan dan ook geen verwondering baren dat hunne eigenaars de behoefte gevoelden om de goede of schoone eigen-

schappen hunner lievelingen met elkander te vergelijken. Zulk een tentoonstelling van katten, waar meer dan vijftig rassen vertegenwoordigd waren, vond eenige jaren geleden plaats in het Kristallen Paleis. Men vond daar blinde katten uit noordelijk Java, staartlooze katten van het eiland Man in den Stillen Oceaan, roode Angorakatten die een gewicht hadden van vijftien ponden, zoogenaamde leeuwenkatten uit Perzie, een kat met een huid op die van een buffel gelijkende, die bekroond werd, witte katten met blauwe oogen, langharige perzische katten wier haren een violette kleur hadden enz. enz. De opmerksaamheid trok vooral een muisgrauwe huiskat, die niet minder woog dan drie-en-twintig ponden. Over het algemeen verdienen dergelijke tentoonstellingen afkeuring. De dieren lijden te veel en dienen eigenlijk slechts om de nieuwsgierigheid te bevredigen. Voor hen zelve is het een bepaalde pijniging. Zij bevinden zich onder geheel ongewone omstandigheden, verkrijgen in den regel ander voedsel dan zij gewoon zijn en op andere tijden. Niet altijd kunnen zij de bezwaren der reis verdragen, en de hokken waarin zij zijn opgesloten, verschillen uit den aard der zaak meestal veel van hun dagelijksche verblijfplaats. Ook het voortdurend bezoek en het aanstaren door vreemden moet in den gemoedstoestand van het dier stoornis te weeg brengen. De hond heeft een veel sanguinischer temperament dan de kat en voegt zich lichter in allerlei omstandigheden; toch schijnt het bewezen dat honden, die op een tentoonstelling geprikt hebben, dikwerf een geruimen tijd behoeven, vóór zij zich hersteld hebben van de vermoeienissen van de reis en de ongewone levenswijze en behandeling door vreemden, die met een expositie natuurlijk gepaard gaan.

Ongeveer twintig jaren geleden hebben de Engelschen een deel van hunne katten aan hunne tegenvoeters afgestaan. In het jaar 1857 is namelijk een geheele scheepslading van deze dieren naar Nieuw-Zeeland gezonden, om paal en perk te stellen aan de verwoestingen van de aldaar ontelpbare ratten. Naar het schijnt hebben zij haar plicht trouw volbracht.

Behalve door het verdolgen van ratten en muizen bewijst de kat, zij het ook hier te lande in zeer geringe mate, dienst door het vangen van slangen, die zij wél doodt, doch niet, zooals het varken, tevens nuttigt. Hoe katten slangen vangen zullen wij later zien.

De hoofdrede waarom wij katten als huisdieren houden, is natuurlijk haar eigenaardige geschiktheid voor het vangen der genoemde

knaagdieren. Zij zijn evenwel nog in een ander opzicht bruikbaar. Haar vleesch wordt door liefhebbers als welsmakend geroemd. Katten worden veel meer gegeten dan men vermoedt, en bepaaldelijk in groote steden als Berlijn, Parijs en Amsterdam, is dit het geval. In het Schwarzwald houden de boeren gansche troepen van katten, hoofdzakelijk zwart van kleur, die in den winter gedood en gegeten worden. De huid wordt verkocht, die van roodgelen het duurst betaald. Om het vleesch van deze dieren lekker te vinden, behoeft men volgens hen, die het geproefd hebben, slechts een natuurlijken afkeer tegen deze ons vreemde spijs te overwinnen. Bepaaldelijk zijn wilde katten welsmakend. Haar vleesch wordt als zeer fijn van smaak geroemd. Slechts moet men zorg dragen zorgvuldig al het vet te verwijderen. Wanneer men nagaat hoeveel honderde hazen gedurende den jachttijd, niettegenstaande de strenge wetten op het vangen van wild, in onze groote steden dagelijks worden geconsumeerd, dan kan het niet wel anders of bekwaame koks moeten voor een surrogaat zorg dragen, en het ligt voor de hand, dat, waar hazen en konijnen ontoereikend zijn, de katten in de eerste plaats geroepen zijn hun plaats te vervangen. In Berlijn dragen de katten dan ook den bijnaam van dakhazen. Voor twintig jaren zongen de orgeldraaiers aldaar een vers waarvan de laatste strophe luidde als volgt:

“In mancher Küche schauet
 Der Hase von dem Spiess,
 Doch ob er hat mianet,
 Das weiss mau nicht gewiss!”

Bekend is het dat sedert onheugelijke jaren in China de kat geldt voor een geliefkoosde spijs. De Chinezen gebruiken daarbij de voorzorg de dieren vooraf vet te mesten.

(Wordt vervolgd).

KAMPEN, Augustus 1879.
